

станки зігнили, запалася земля і дерев'яний хрест не витримав 30 літ від того сумного дощового дня — коли Його ховали на широкій долині річки Стрия, захищений з обох її берегів зеленими верхами Бескиду.

Головецько, 10. IV. 1933.

М. Гайворонський

(Нью-Йорк)

З музики

I.

ІВАН КНОР (1853—1916)

Не знаю, може дехто й чув та знає про те, про що тепер пишу, та я таки розкажу про одного чужинця, що полюбив нашу пісню та оставив Україні прекрасну пам'ятку. Називався він І в а н К н о р. На Україну переселилися його батьки зі Східної Пруссії, коли малому було літ чотири. Мати скоро почала вчити Івана грати на фортепяні, а малий робив гарні поступки, крім того залюбки виспівував та вигравав наші пісні а на сьомому році почав сам компонувати.

1868-го року переїхала ціла родина до Липська і тут Івана прийнято на науку до тамошньої консерваторії, де учителем гри на фортепяні був йому Мошелес, теорії—Ріхтер, а композиції—Райнеке.

Цікаво: Того самого року вступив на науку до Липської Консерваторії і наш Микола Лисенко та так само його учителями були Ріхтер і Райнеке. Не знати, чи коли Лисенко і Кнор стрінулися і чи Лисенко де згадав про стрічу із Кнором.

Скінчивши консерваторію вернув Іван Кнор на Україну і став учителем музики в Харкові у Дівочому Інституті. Досить багато тоді вже компонував та хибувало йому відваги пускати свої твори в світ. Із страхом та трепетом бере він одну свою композицію на симфонічну оркестру і посилає її до осуду славному своєму землякові Йоганнесові Брамсові. Брамс попав у захват, так дуже сподобалася йому Іванова композиція: опус 7, варіації на тему мельодії української народньої пісні.

Так то наша народня пісня послала доріженьку Іванові на становище учителя, а відтак ректора консерваторії у Франкфурті н/М. Це Брамс його запропонував і Кнор лишився там аж до своєї смерті, 1916 р.

Годиться сказати, що Кнор має славу одного із найкращих учителів і що він дав Німеччині та Англії цілу плеяду добрих композиторів. Між матеріялами про Кнора я знайшов

статтю англійського композитора Кирила Ската, котрий дуже теплими красками змалював життя і творчість свого учителя.

Вразила мене, одначе, у його статті відсутність терміну: Україна, в місце якого немов умисне вставлено термін Славянщина... „Варіяції на тему мелодії української народної пісні“ це не був одинокий український твір Івана Кнора. Другим таким твором є цикл пісень — „Українські любовні пісні“ („Ukrainische Liebeslieder“) і українська опера у двох діях „Дуня“, лібретто йогож, ставлена з успіхом 1904 р. в Кобленці.

„Українські любовні пісні“, на мішаний квартет з фортепяном, з німецьким та англійським текстом вийшли у Франкфурті. Цикль цих пісень (до тексту композитора) складається із девяти пісень. Вже по самих заголовках пісень легко пізнати, котру із наших пісень мав автор на думці. Приміром: „Lasse mich, o, Ataman heim zur Liebsten ziehen“, „Leuchte, leuchte, lieber Mond“, „O mein Ross, treuer Ross, trage mich ins Türker Land“ і т. п.

Зміст цих пісень запозичений, а мелодії Кнорові оригінальні, декуди основані на наших мотивах. Мелодії шляхотні і гладкі його гармонії багаті й сочисті, ритмічна будова різноманітна і цікава, рід його музики радше гомофонічний в антифональному стилі, а багато-бемольові скали дають його музиці м'який вираз. Іван Кнор приятелював із російським композитором Чайковським і був у певній мірі під впливом його музики, але радше механічної, ніж естетичної сторони, а тому й не диво, що його твір оснований на мелодії російської пісні „Ей, ухнем“ і дрібки російської атмосфери не дає. Чужий, видно, був Кнорові російський світ.

Зате слухаючи Кнорову симфонічну поему, опус 12, ментально ми вже на Україні, серед якої Іван Кнор „дома“.

Чи любив він нашу пісню?

Чому ми йому не малороси а українці? Подумати: 1880-ті роки у нас на Україні.

Іван Кнор жив від 1853 до 1916, цебто тепер маємо 80-літний ювілей його уродин.

II.

ЙОГАННЕС БРАМС (1833—1897)

Переріс Брамс усіх своїх сучасників а й до тепер жадний з композиторів не дорівнює йому.

Більша частина його творів — досконалі. Фантазія у нього все інтересна і так сказатиб логічна. (Брамс хилиться в сторону інтелектуальних ефектів, а це і ріжнить його від драматичного Бетговена). Стиль Брамсових творів чистий а ритм, найсильніший елемент його творів, пребогатий.

Донедавна ще більшість уважала Брамсові камерні композиції за кращу частину його творчости і за найбогатший

вклад в музичну літературу, та показується, що його симфонії і хорові твори мають найбільшу вартість.

Підношено думку, що Брамс сліпий на барвні ефекти; неслухно, бо досить переслухати пару його творів на оркестру, або кількaiнструментовий гурт, щоби зауважити велику скількість нюансів-кольорів поодиноких інструментів, осібних груп та різних комбiнацій.

Музика Брамса безпретенсiональна, здорова та сильна, а з усіх його творів вичувається народні мотиви германської раси.

Між своїми не відразу добув собі признання. Правда: мав за собою приятель Роберта Шумана, але і мав непримиримого ворога, Вагнера і весь його табір. Поволі, з літами, круг його приятелів ширшав і хіба засліплений може негативно ставитися до його творчості.

Брамс своїми симфоніями став немов продовженням геніяльного Бетговена, а його хорові твори рівновартісні творам Йогана Себастьяна Баха. От, і велика трійця трьох Б.

Величаві його симфонії, прекрасні його варіяції на тему мелодії Гайдна, а візьмiм під розгляд його скрипковий Д-дур концерт: це не звичайний „концерт-штiк“, а симфонія, у якій деколи шляхотно виділюється соліст. Оркестра тут не „супровід“ сольового інструменту, а головний чинник музичного вислову. Цей концерт як і Бетговена, також Д-дур, це вершок усіх скрипкових концертів.

Крім вищезгаданих композицій належить піднести його фортеп'янові концерти, подвійний концерт (скрипково-віолінчельовий), очевидно: камерні композиції, сонати, сольоспіву і багато інших високовартісних творів.

Брамс являється класичним моделем усього гарного, здорового та зрівноваженого в музиці.

II. Филипович.

Громоваця

(із збірки — „Земля і Вітер“, Київ)

На стелю неба чорного бика
Загнали змії сині та огняні,
І він лежить і той табун склика,
Що унизу темніє на поляні.

Зникають змії і — блищать на мить,
А бик реве від болю і тривоги.
Не диха вітер, а земля мовчить,
Жде буйних сліз, жде світлої підмоги.